

Specifické vývojové poruchy učení

Charakteristika specifických poruch učení

Jde o poruchy, kdy se u dítěte projevují nedostatečně rozvinuté schopnosti, které mohou negativně ovlivnit výchovně – vzdělávací proces dítěte. Bohužel zatím neznáme původ těchto poruch.

Předpokládá se, že existuje dědičný sklon k rozvoji těchto poruch (přibližně u 40% dětí postižených rodičů), a že tyto poruchy jsou způsobeny mj. odchylnou organizací aktivit mozku a dominancí hemisfér, která není typická.

Specifické poruchy učení nezpůsobují obtíže jen v prostředí školy a vzdělávacího zařízení, ale i v běžném životě a profesionálním uplatnění. Tyto poruchy učení mají vliv na formování osobnosti dítěte, které často trpí pocity méněcennosti.

Poruchy se nejvíce projevují po vstupu do školy. Ve vyšších ročnících vlivem dozrávání nervové soustavy potíže postupně mizí.

Druhy poruch učení

1. **Dyslexie** - Jedná se o poruchu schopnosti naučit se číst běžnými metodami a porozumět čtenému textu, přestože inteligence takového dítěte není snížena. Děti nejsou schopny číst dlouhé texty a pochopit jejich smysl, ačkoliv znají písmena.

Projevy dyslexie:

- Pomalé čtení
- Čtení s obtížemi
- Záměna podobně vypadajících či znějících písmen jako například **b a d**, **b a p** a další
- Přehlédnutí písmena či slova
- Únava ze čtení
- Obtížné soustředění se na čtení po dlouhou dobu
- Zapomínání neznámých slovíček, i když už se je učili mnohokrát
- Zapomínání na to, co bylo právě přečteno
- Potřeba text číst vícekrát dokola
- Vynechávání drobných slov jako předložek a podobně
- Ztrácení se v hustším textu při čtení
- Obtíže s vnímáním obsahu textu při soustředění se na samotné čtení
- Přeskakování písmen v psaném i čteném projevu (může se projevovat jako čtení zcela jiného slova)

2. **Dysortografie** – se projevuje ztíženou schopností osvojit si pravopis daného jazyka.

Projevy dysortografie:

- Zaměňuje tvarově podobná písmena (tiskacích, psacích apod.)
- Zaměňuje zvukově blízké hlásky znělosti (s-z, š-ž, d-t, d^l-t^l, k-g, h-ch, p-b)
- Nerozlišuje měkké/tvrde slabiky: di, ti, ni, dy, ty, ny
- Chybuje ve zvukových celcích (přehazování, vynechávání, přidávání písmen, slabik)
- Nedodrží délku samohlásek, vynechává interpunkci
- Problémy se projevují ve slabikách se slabikotvornými r, l
- Špatně rozlišuje konce slov, vět
- **Umí gramatickou poučku ústně, neumí ji použít v písemné podobě**

3. **Dysgrafie** - znamená obtíže s písemnou formou projevu, kdy dítě píše velice ztěžka, neobratně, má problém si zapamatovat tvar písmen a jeho písmo je velice nečitelné a neuspořádané.

Projevy dysgrafie:

- Nedovede napodobit tvary písmen, nepamatuje si je, zaměňuje je, zrcadlově je obrací
- Zpravidla píše toporně a křečovitě
- Písmo je nečitelné, a to i přes dostatečný čas a pozornost věnovaný danému úkolu
- Mají tendenci směšovat psací a tiskací písmo
- Velikost písmen je nepravidelná, linie jsou nerovné, nerovnoměrný sklon, někdy nejsou neschopni držet se při psaní řádků, nedopisují slova nebo písmena, vynechávají slova v souvislém textu, mezery mezi slovy a písmeny jsou nepravidelná
- Atypický úchop psacího náčiní nebo křečovitý úchop prstů ve špetce s prolomeným ukazovákem
- Výrazně pomalé tempo práce
- Neskonale se snaží při veškerém písemném projevu
- Diktuje si polohlasem sled písmen
- Bedlivě pozoruje vlastní písíci ruky

3. **Dyskalkulie** - specifická porucha počítání a práce s matematickými symboly.

Projevy dyskalkulie:

- Má narušenou schopnost manipulace s předměty konkrétními nebo nakreslenými a jejich přiřazování k symbolu čísla, postižena může být i schopnost řadit předměty podle velikosti nebo rozpoznávat vztahy více – méně

- Vázne schopnost slovně označovat operační znaky, pochopení matematické terminologie ve smyslu určování o...více, o...méně, krát...více, méně, nezvládá slovně označovat matematické úkony, množství a počet prvků nebo i jen odpočítávat číselnou řadu. Na slovní výzvu není žák schopen ukázat počet prstů, označit hodnotu napsaného čísla
- Typická je neschopnost číst matematické znaky a jejich kombinace, symboly, jako jsou číslice, vícemístná čísla s nulami, hlavně uprostřed, tvarově podobná čísla (např. záměna číslice 6 a 9)
- Je narušená schopnost psát numerické znaky (např. zápis čísla 621 dítě s touto poruchou запиše ve tvaru 600 20 1), žák se neumí vyrovnat s příslušným grafickým prostorem, mívá problémy v geometrii
- Nezvládá provádění matematických operací, zaměňuje je, nahrazuje složitější operace jednoduššími, písemně řeší i velice lehké úkoly
- Nechápe matematické pojmy a vztahy mezi nimi, v chápání čísla jako pojmu. Jedinec nedovede z paměti vypočítat příklady, které by vzhledem ke své inteligenci a dosaženému fyzickému i mentálnímu věku měl zvládnout zcela bez obtíží

5. **Dyspraxie** - znamená špatnou obratnost.

Odstraňování nebo zmírňování obtíží dítěte se specifickými poruchami učení je dlouhodobý proces. Na základě odborné diagnózy se stanovuje specifická péče, která by měla respektovat druh a závažnost poruchy. Cestou k nápravě těchto poruch se využívá specifická reedukace, která zahrnuje speciálně-pedagogické metody.

Specifické vývojové poruchy chování

Druhy poruch chování

1. **LMD** – lehká mozková dysfunkce -souhrnné označení řady projevů dítěte. Podstatou jsou změny v centrální nervové soustavě. Charakteristický je nerovnoměrný vývoj intelektových schopností, nápadnosti a poruchy v oblasti psychických procesů, hyperaktivita nebo naopak hypoaktivita, nesoustředěnost, snadná unavitelnost, impulzivita, výkyvy nálad a duševní výkonnosti, tělesná neobratnost, poruchy vnímání aj. Příčiny vzniku LMD nejsou zatím zcela objasněny. V důsledku LMD pak mohou vznikat poruchy učení.
2. **ADD** – syndrom nedostatečné koncentrace pozornosti bez hyperaktivity, typickým znakem je nepozornost.
4. **ADHD** – hyperaktivita s poruchou pozornosti, onemocnění objevující se u některých dětí v prvních letech života, může přetrvávat až do dospělosti, znesnadňuje jedincům kontrolu chování a někdy je doprovázeno dalšími symptomy, jako je nepozornost, motorický neklid či impulzivní chování. Děti s ADHD mohou mít další přidružené problémy s učním,

Projevy:

- Nepozornost
- Motorický neklid či impulzivní chování
- Doma v rámci rodiny, jsou nadměrně živé, upovídané, ale opravdu lišit se začínou až ve škole, kde nevydrží na místě
- Nedokáží soustředěně pracovat jako ostatní vrstevníci, vyrušují, vykřikují, nedokáží ovládnout své emoce, jednají impulzivně, tedy bez domýšlení důsledků
- nejsou schopny organizace práce, plánování. Učení je pro ně tedy nesmírně náročné. Nesoustředěnost jim znesnadňuje osvojení si některých motorických dovedností, jako je třeba plavání, jízda na kole.
- Mívají potíže s respektováním společenských pravidel, což jim komplikuje schopnost navázat kamarádské vztahy

Nadané děti

Definice nadání - nadání může být pohybové (sportovní, taneční), umělecké (hudební, výtvarné, literárně-dramatické), praktické (manuální, sociální), ale také intelektové (jazykové, matematické, vědecké, technické), přičemž jednotlivé typy nadání se mohou u jednoho člověka překrývat.

Se školní úspěšností nejvíce souvisí intelektové schopnosti.

Nadání u dětí je často vnímáno jako rychlejší vývoj v porovnání s jejich vrstevníky. Rozumově nadaní mají vysoký intelektový potenciál a dosahují mimořádných intelektových výsledků.

Rozlišují se nadaní a mimořádně nadaní, přičemž nadaní se obvykle rychle a snadno učí, jejich výskyt v populaci je asi 10-15 %, v inteligenčních testech dosahují výsledku více než IQ 120. Mimořádně nadaných jsou 2-3 %, jejich IQ bývá vyšší než 130.

Typické projevy mimořádně nadaného dítěte

- Má mimořádnou paměť. Může si přesně pamatovat podrobné věci a detaily i po velmi dlouhé době, zatímco vy jste je třeba ani nezaregistrovala.
- Má výjimečně velkou slovní zásobu, která se rychle rozšiřuje.
- Zajímá se o komplikované a složité úlohy a situace, dožaduje se odborných informací.
- Aniž byste ho to učili, najednou zjistíte, že umí číst či psát.
- V kolektivu dětí může být zakřiknuté a neprosazovat se. Má totiž jiné starosti a jiný svět, který ho zajímá.
- Vyhledává kontakt spíše s dospělými než s dětmi a diskutuje s nimi na odborné úrovni.
- Zná cizí slova, a to i ta složitá a umí je ve správném kontextu použít.
- Vyžaduje velkou pozornost a pokládá tak složité otázky, že ani sama neznáte odpověď. Je velmi zvědavé.
- Místo hraček jej již velmi brzy zajímají spíše knížky, encyklopedie a mapy, počítač apod. Naopak věci adekvátní jeho věku mu nic neříkají, nebo ho velmi rychle omrzí.
- Může být velmi nepraktické v životě a mít problémy se základními věcmi, jako je oblékání apod. Tyto běžné záležitosti jdou zkrátka mimo něj.